

TZ: Még alakul és csiszolódik a működésünk. Olyan gyorsan történt minden az elmúlt két-három hónapban, hogy feleszmélni sem volt időnk. Mi nem egy asztaltársaság voltunk, még csak nem is szocializálódtunk közös kollégiumi szobában, és nem fociztunk egy sportegyesületben. Nagy rohanásban kerültek össze egymást ismerő vagy inkább nem ismerő emberek, és ez a fajta atipikus szervezeti építkezés még mindig jellemző a Tisza Pártra. Ahogy telik az idő, egyre jobban ismerjük egymást. Most végre lehetőség van arra, amire a kampányidőszakban kevésbé, hogy egy-egy kérdésben komoly megbeszéléseket tartsunk, akár formálisan is a delegációs üléseken. Nemcsak mi, hanem azok az emberek is, akik az otthoni csapatban segítik a munkát; egyre szélesebb az a kör, akiknek a szempontjait meg tudjuk hallgatni. Az európai kérdésekben delegációvezetőként nekem döntési jogom van. Péter az, aki a legtöbb politikai tapasztalattal rendelkezik, mindannyiunknál jobban érzi a magyarországi politikai élet hangsúlyait, az ő szava kommunikációs kérdésekben sokkal nagyobbat nyom a latban, de igyekszünk minél szélesebb konszenzust teremteni.

MN: Hogyan reflektált arra Manfred Weber, hogy pár éve elveszítette a Fideszt, de most megnyerte a Tisza képviselőit?

TZ: Nagyon pozitívan látja a Tisza felemelkedését, és nem véletlenül látogatott el a választás után Budapestre.

MN: Az ember úgy láthatta, Magyar és Weber mintegy egymás „trófeái” voltak.

TZ: Igen, de komoly gesztus volt a részéről, hogy ő jött, és nem mi mentünk Brüsszelbe. A beszélgetésekből kiderült, hogy Webert annak idején nagyon elszomorította, hogy kenyértörésig fajult a helyzet a Fidesszel. Nemcsak azokat a jó emberi és munkatársi kapcsolatokat sajnálta, amelyek a Fidesz kizárásával vagy kilépésével elvesztek, hanem azt is, hogy egy egész ország „kiesett” abból a centrista diskurzusból, amelynek addig a része volt.

MN: A tiszásokat bezzeg nagy többséggel, 97 százalékkal választotta tagjai közé a Néppárt.

TZ: Nagy várakozással vannak az irányunkban, nagy a nyitottság és az öröm. De érzékeljük azt is, hogy bizonyítanunk kell. Nem sok jó származott Magyarországra felől az utóbbi években, nekünk kell megmutatni, hogy ha nem is a legjobbak, de mások vagyunk. A mi elképzelésünkben a magyarországi változás nem Brüsszeltől érkezik, itthon kell megtörténnie. Nagyon izgalmas és nagyon nehéz feladat lesz úgy képviselni Magyarországot, hogy lássák, bár a jelenlegi kormány sokszor ellenünk dolgozik, mi szeretjük a hazánkat. Még azokat is, akik a Fideszre szavaztak. Ehhez kell bátorság és erő.

Csabai Máté

Fotó: Kuklits István

A SLAUG ÉLETET MENT!

A vízhiány hatása a mezőgazdaságra

Szembenézve a hajszárítóval

A kormány szívesen látna minél több esőztetőt a magyar rónán, főleg ilyen aszályos időszakban. A vízügyesek és a gazdák egy része viszont átalakítaná a csatornarendszert, hogy helyben maradjon a víz, és a folyók árhullámaival fel lehessen tölteni a talajt. A Beregben kipróbálták, működik.

■ Hetente százmilliárd forint kárt okoz a magyarországi kukoricatáblákban az aszály és a forróság, mert ilyen körülmények között hetente egy tonnával csökken a termésátlag hektáronként. Ezt Gyuricza Csaba, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem rektora nyilatkozta a *24.hu*-nak. Az egyik legfontosabb takarmánynövény sorsáról Raskó György agrárközgazdász is két-három naponta tudósít a Facebookon. Júniusban még azt írta, hogy a csapadékos és enyehe időnek köszönhetően rekordtermés ígérkezik. Július 10-én már azt tapasztalta, hogy egy mezőföldi kukoricásban a sorok között 38 fok a hőmérséklet. Ezt nem sokáig bírja a növény: le lehet mondani a kiváló termésről, de jó közepes még lehet.

Július 19-én úgy számolt, a 800 ezer hektárnyi magyarországi kukoricából 40–50 ezer hektár már totálkáros, legföljebb 4–4,5 millió tonna szemeskukorica-termés várható. Egy nap múlva írt 10–30 milliméternyi esőről, ami sok száz ezer hektár vetemény számára életmentő volt a Dunántúlon, Észak- és Kelet-Magyarországon. A Dél-Alföldön már későn jött. A várható kukoricatermés ez alapján több lesz 4 millió tonnánál, elérheti az 5 millió tonnát.

Aki az esőben csak időjárás tényezőt lát, az túlzásnak gondolhatja az ilyen híradásokat. A 21. században tényleg ennyire függhet emberek boldogulása az „égi áldástól”? Ha nem esik az eső, miért nem öntöznek? Ha nagyon meleg van, miért nem locsolnak még több vi-

zet? Ha lehet arra számítani, hogy nem fog esni az eső, és ez a helyzet a klímaváltozással csak romlik, miért nem készülnek rá? Mennyiben az időjárás, és mennyiben a kormányzati restség, az emberi mulasztás következménye, hogy szenved a kukorica?

Vízet fakaszt a pusztában

„Ha negyven fok közelébe emelkedik a hőmérséklet, nagyon nehezen lehet pótolni az elpárolgó nedvességet. A forró szél – mint amikor a hajszáritót magunk felé fordítjuk – a legtöbb növény számára kritikus, mert nem tudnak ellene védekezni. A másik nagy probléma az ilyenkor tapasztalható erős UV-sugárzás, amelynek hatására – főleg a nagy levelű növényeken – a felül lévő levelek megperzselődnek, függetlenül attól, hogy milyen gyakran öntözik a növényt” – mondja a *Narancs*-nak Kurusa Tamás, a Hódmezővásárhelyi központú Hód-Mezőgazda Zrt. termelési vezérigazgató-helyettese.

Ezzel együtt, ahol minden adott hozzá, mégis érdemes öntözni, mert ha megperzselődik is a levél, erősebb marad a növény, és ilyen körülmények között is meglátszik a terméshezajánlás – teszi hozzá Kurusa Tamás. Magyarországon a legtöbb helyen esőztető rendszerek működnek. Ezek naponta 6–8 milliméter víz pótlására képesek, erre közvetlenül a növénynek van szüksége, a talajnak ennél több is jól jönne. Ha olyankor is működtetik az öntözőrendszert, amikor hullik elég csapadék, a talaj vízkészletét növelik. Amit akkor kijuttatnak, az később jól jöhet. Az idén azonban az öntözőtelepek március eleje óta szinte folyamatosan működnek. Ez Magyarországon nem olyan nagy területről mondható el.

A rendszerváltás előtt, a szocialista nagyüzemek időszakában 350 ezer hektárt lehetett öntözni, ez később 60 ezer hektárra csökkent. A második Orbán-kormány nem sokkal a hivatalba lépése után meghirdette, hogy növelni fogja az öntözött terület méretét. Arra jutott azonban, hogy az ez irányú fejlesztésnek a régóta létező vízgazdálkodási társulatok is az útjában állnak. Az új jogszabály értelmében a társulatok addigi legnagyobb bevételét, a gazdák által fizetendő érdekeltségi hozzájárulást immár csak akkor lehetett beszélni, ha azt nem a küldöttgyűlések, hanem a közgyűlések hagyják jóvá. Ez a gyakorlatban azt jelentette volna, hogy egy tízezer tagú társulatnak olyan közgyűlést kellett volna összehívni, ahol hatnyolcezer jelen vannak. Jó néhány társulat el lehetetlenült ebben a helyzetben.

Az öntözést hátráltató tényezők közül az engedély kéréséhez szükséges adminisztrációt igyekezett egyszerűsíteni a kormány, és lehetővé vált, hogy vízhiányosnak minősített időszakokban ingyen kapjanak öntözővizet a gaz-

dák. Szintén segítség, hogy viszonylag nagyarányú pályázati támogatást lehet nyerni öntözésfejlesztési beruházásra. Az úgynevezett öntöző közösségek segítése is számottevő. A vízgazdálkodást ismerő egyik forrásunk szerint így is legföljebb 100 ezer hektárig nőtt az öntözhető területek nagysága. Nem látszik, hogy a hajlandóság nőne a gazdáknál az öntözéshez szükséges beruházásra.

Ennek több oka lehet. Az egyik – ezt Kurusa Tamás említi –, hogy mire az öntözővíz eljut a folyótól a földig, négyféle tulajdonos létesítményein megy keresztül. Az első az állam, amelynek vagyonaért – a szivattyúk működéséért, a nagy csatornák tisztaságáért – a vízügyi igazgatóságok felelnek. Vannak létesítmények önkormányzati és társulati tulajdonban, és az adott gazdálkodó vagy üzem tulajdonában. Tehát négy szereplőnek kell tisztázni egymás között, hogy ki miért felel, mit tart tisztán, mire költ vagy nem költ. Szintén akadály lehet, hogy az öntözőrendszereket az adott helyszínre meg kell tervezetni, ehhez engedélyeztetési eljárás is tartozik. Egy ilyen beruházásnál nyilván kiszámolják, mennyi idő alatt térül meg a ráköltött pénz. Ha bérelt területet is öntözne a gazdálkodó, a tulajdonossal ezt tisztázni kell. Egy tízéves bérleti szerződés már megnyugtató lehet. Előfordulhat azonban, hogy a táblában osztatlan közös tulajdonú rész is akad, vagy olyan, amely hagyatéki eljárás alatt áll.

Visszatartó erő lehet, hogy támogatás nélkül hektáronként több millió forintba kerül az öntözőrendszer engedélyeztetése és telepítése. Az összeg nagyságát befolyásolja, mekkora az adott terület.

A vízdíj is jelentős összeg, a teljes öntözési költség 20–30 százaléka, attól függ, hány helyen kell áttemelni a vizet, mire eljut a földig. Tavaly márciusban és idén tavasztól is díjmentesen kaptak vizet az üzemeltetési engedéllyel rendelkező telepek, és a rendkívüli öntözési vízszolgáltatás is ingyenes. Meglehet, vannak, akiknél ez is segítség lehetett volna. Egy forrásunk Makó mellett gazdálkodó termelőkkel beszélgetett, akik azt mondták, ha tudták volna ősszel, hogy tavasztól ingyen lesz az öntözővíz, meglehet, olyan kultúrát vetettek volna, amelyet érdemes öntözni.

Arra is nagyon oda kell figyelni, hogy az öntözés milyen hatással lehet a területre. A nyolcvanas években telepített rendszereknél még lehetett figyelni a szikesedést, tápanyag-összefolyást. A modern esőztetőberendezéseknél megfelelő öntözési dózissal, jó talajműveléssel el lehet kerülni ezt a gondot, és sokat segít a talajvizsgálat. A Hód-Mezőgazda Zrt. saját állatállományának megtermeli a takarmányt, és a rendszert úgy állította össze, hogy négyévente legalább minden termőterület megkapja a szervesanyag-utánpótlást.

Meglehet, hiába szeretne öntözni valaki, nincs a közelben olyan vízbázis, amelyből minden körülmények között lehet vizet venni. A Homokhátságon sok helyen csak a rétegvízre fúrt csőkutak jelentenek megoldást. Ez hiába legális, egyre több embert nyugtalanít, hogy ez esetben olyan erőforrást használnak, amely nagyon lassan pótlódik. A Tiszát és a Dunát biztos háttérnek tartják, a Hármas-Körösre már nem lehet ugyanígy számítani. A Maros mentén gyakori probléma, hogy a romániai oldalon épült tározók működése miatt nem jut annyi víz a magyarországi szakaszra, hogy lehessen belőle öntözni is.

Bel-, illetve energiaügy

Előfordul, hogy egy gazdaság számol, és arra az elhatározásra jut, nem érdemes a kukorica kedvéért öntözni, így inkább nem termel kukoricát. Ezt az utat választotta a Szeged mellett működő Agroplanta Kft. is. Földi László ügyvezető a *Narancs* kérdésére azt mondta, egy ideje nem vetik ezt a növényt, mert öntözés nélkül rizikós a termesztése. A vetésforgóból a tavaszi vetésű növények, amelyeknek nincs elég idejük összeszedni magukat, kikopnak, és maradnak az őszi vetésűek. Öntözni pedig nem akarnak, mert az adott körülmények miatt bizonytalan volna a megtérülés. Ha a legutóbb locsolt területükön beállítanák a rendszert, a Tiszától a kiemelt víznek a legbarátabb becslés szerint is csak a fele jutna el a földig, a többi menet közben elszívárogna, elpárologna. A szivattyú villanyszámláját azonban az így elveszített víz után is ki kellene fizetni. Földi László szerint csak saját tulajdonú földön érdemes öntözésberuházásba fogni, mert az a tiszta ügy, amikor az ember a saját birtokának az értékét növeli ily módon.

Az intenzív öntözés nem jó megoldás, főként a szántóföldi növénytermesztésben nem – ez már Szabó Attilának, a Talajmegújító Gazdák Egyesülete elnökének a véleménye –, más növényfajokat kell termesztetni, és meg kell tartani, a területen egybe kell gyűjteni a felszíni vizeket.

Annak, hogy a lehullott csapadék helyben vagy a közelben együtt maradjon, sok helyen az az akadálya, hogy a csatornarendszereket nem vízmegtartásra tervezték, hanem arra, hogy a belvizet minél hamarabb levezessék, ezáltal csökkentsék a kárt. A legtöbb csatorna a folyók felé lejt. Amikor ezek készültek, a vízre nem erőforrásként, hanem problémahalmozásként tekintettek. Az ilyen hozzáállás és a klímaváltozás együttes hatásának tulajdonítható, hogy például a Duna–Tisza közén, a Homokhátságon a talajvíz szintje 2–3 méterrel, bizonyos helyeken ennél is sokkal mélyebben van, mint húsz éve. Ez a folyamat talán visszafordítható, de ahhoz is évtizedek kellene.

„A lakossági ivóvízellátás – mondja vízgazdálkodási mérnök forrásunk – megoldott a víztornyok segítségével, amelyeket a hoidőszakban feltöltöttek, hogy a csúcsidőszakban legyen mit elhasználni. Ugyanezt nem sikerült megoldani a területi vízgazdálkodásban. Amikor több a víz, mint amire szükség van, ott, helyben kell gyűjteni és megtartani, akár minden település határában, és a kertés házaknál is, esővízgyűjtőkben. Csak látszólag áll szemben egymással az árvízvédelem és a vízmegtartás szempontja, mert ha a vízgyűjtő területen meg tudjuk tartani azt, ami fölösleges, csökken a veszélye annak is, hogy a folyó kiöntsen. Nem véletlen, hogy az Európai Unió lehetővé tette, hogy azok a gazdák, akiknek a földjén olyan rész is van, amelyet rendszeresen elborít a belvíz, nem kell megművelniük azt a darabot, nem fognak elesni a földalapú támogatástól. Nemrég híre ment, hogy a szárazság miatt egy folyómeder kiszáradt Észak-Olaszországban. Például az a különbség Olaszország és Magyarország között, hogy a Tisza eddig nem száradt ki.”

A vízügyes szakma jó jelnek tekinti, hogy a vízgazdálkodás a Belügyminisztériumtól átkerült az Energiaügyi Minisztériumhoz. Ebből talán az következik, hogy a vízre most már erőforrásként tekint az állam. Hátha a vízmegtartás is fontos szemponttá válik, és ez jogszabályváltozásban, az építési szabályzatban, a szürke vizek kezelésében, esetleg a csatorna-rendszer átalakításában is megnyilvánul.

Ásóval, vödörrel

Az érintettek egy része nem vár tovább állami megoldásra. Létezik egy gazdálkodókból, vízgazdálkodási szakemberekből, geológusokból, természetőrökből álló civil csoport, amely Németh András ökológus vezetésével próbálja megtartani a vizet egy-egy területen a Homokhátságon. Ásóval, vödörrel, kézi erővel dolgoznak, torlaszt emelnek egy-egy csatornába, hogy a hirtelen nagy mennyiségben lehullott csapadék ne folyjon el a Tiszába, Dunába.

A *qubit.hu* riportja szerint a vízörzök úgy számolnak, csak idén júniusban 10,4 köbkilométer víz folyt le a Dunán. Ekkora vízmennyiség Baját 520 évig, Budapestet 83 évig látná el ivóvízzel a jelenlegi szükségleteket figyelembe véve. Az ország teljes lakossági, ipari, mezőgazdasági vízigényét is fedezné ez a mennyiség a következő 12 évre.

Amit ezek a civilek tesznek, nem sziszifuszi munka, mert van kézzel fogható hatása helyben. Ha egy öntözőcsatornában áll a víz, talajfajtatól függően a két part 50–100 méteres sávjában öntözés nélkül is sokkal jobb a termés.

Amikor a Vásárhelyi-tervet továbbfejlesztették, és hét tározót építettek Magyarországon, az elsődleges cél az volt, hogy a katasztrófával fenyegető árhullámokat „lefejezzék”, a kritikus szint alá csökkentsék a vízállást a két töltes között. A hét tározóból azonban három – köztük a Beregi – úgy épült meg, hogy kisebb árhullámok idején is lehet bele vizet eresztetni. Azt eleve azért alakították ki így, hogy a vizet be lehessen tározni a talajban is, segítve a vizes élőhelyeket és a fölkészülést az aszályos időszakra. A Beregben a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (FETIVIZIG) az utóbbi öt évben már több alkalommal vezetett ki vizet a tározóba árhullámok idején. Idén februárban az igazgatóság ezt a kísérletet a WWF Magyarországgal együttműködve végezte (lásd: *Elteszik nyárra az áradó Tisza vizét... magyarnarancs.hu, 2024. február 14.*)

„A tapasztalatok nagyon pozitívak – mutat rá lapunknak Kajner Péter, a WWF Magyarország Élő Folyók programjának szakértője –, mintegy félmillió köbmétert lehetett kieresztetni, 16 hektárnyi felületű csatorna szállította a vizet, 18 hektárnyi területen alakult ki vizes élőhely, 9 hektár szárazon álló vizes élőhely kapott utánpótlást. A beszívárgás által a talajban is nagy mennyiséget lehetett tározni. A fő tanulság az, hogy a rendszer biztonságosan, károkozás nélkül tölthető. Sokkal nagyobb mennyiséget lehetne kieresztetni, ha a csatornához közeli mély fekvésű mezőgazdasági területeket is el lehetne önteni. A vízpótlásra az

egyre szárazabb Beregben óriási szükség lenne. A csatornák várhatóan napenergiával működő szivattyúkkal is tölthetők lesznek, ezt a fejlesztést most tervezik. A FETIVIZIG kész arra, hogy még nagyobb területen biztosítson vízpótlást, de ehhez a gazdálkodók és az erdőtulajdonosok hozzájárulása szükséges.”

A gazdák tudják, a közös uniós agrárpolitika új támogatásai ösztönzik őket, hogy tőrjék a vízborítást. A WWF Magyarország arról próbálja meggyőzni őket, hogy ennek más, kézzel fogható előnye is vannak. Az átállásban, az új piaci lehetőségek kihasználásában tanácsadással akar segíteni a szervezet.

Ha a belvizeket nem elvezetnék, hanem helyben tartanák, a WWF Magyarország szerint is enyhíteni lehetne az aszály okozta gondokon. A beregi projekt kiterjesztése azért lenne nagy lehetőség, mert például a vízhiánytól leginkább szenvedő Alföld csatornahálózata tényleg sűrű, 1 kilométer négyzetkilométerenként. Ez a rendszer a természetvédelmi szervezet szerint alkalmassá tehető a víz helyben tartására és hosszú távon arra is, hogy a folyótól távoli területre vezesse az árhullámok víztöbbletét.

„A gazdálkodókat a jogi keretek, piaci körülmények, de főként a támogatások is a hagyományos szántóművelés fenntartásában teszik érdekeltté – mondja Kajner Péter –, ez azonban nem sokáig tartható, és az öntözés tényleg nem megoldás a többség számára, drága sport. Az ország mezőgazdasági területeinek 1,5 százaléka öntözhető, és ha a kormány minden elképzelése valóra válna, akkor is legfeljebb 6–8 százalékot lehetne locsolni. A többi föld tulajdonosait az egyre gyakrabban tapasztalható katasztrófák talán ráébresztik, hogy a helyi adottságokhoz igazodó, a talajéletet javító gazdálkodást érdemes folytatni. A tájat újra fel kell tölteni vízzel. Szerintem a kormánynak ebben az átállásban kell segítenie a gazdálkodókat, különösen a kisebbeket. Lehet alkalmazkodni kényszerből is, de sokkal jobb tervezten, úgy kevesebb a kár.”

Bakos András

BÍRÁLAT	PROBLÉMA
PIROSKA DÓRA – VÁRHEGYI ÉVÁRÓL	MINK ANDRÁS – STEFANO BOTTONI
EGRY GÁBOR – RIGÓ MÁTÉRÓL	JELENKORTÖRTÉNETI KÖNYVÉROL
MÁRTONFFY MARCELL – A BIBLIAI HERMENEUTIKÁRÓL	A TISZTELETKÖRBE: SÓLYOM LÁSZLÓ ÖRÖKSÉGE
NÉMETH ÁKOS – BARCSI TAMÁS RÓL	JAKAB ANDRÁS, MAJTÉNYI LÁSZLÓ ÉS VÉKÁS LAJOS ÍRÁSA
MÁRTON MIKLÓS – BERNÁTH LÁSZLÓ RÓL	
SZEMLE	MI A PÁLYA?
ARÁNYBULLA, TATÁRJÁRÁS, MARX, GAZDASÁGPOLITIKA, METAFIZIKA	MI TÖRTÉNT DAVID GRAEBERREL?
VESZPRÉMY LÁSZLÓ, SZILÁGYI ZSOLT, KISS	
CSABA, OBLÁTH GÁBOR, KODAJ DÁNIEL	
ÍRÁSA	

A rendszerváltáskor indult **BUKSZ** – Budapesti Könyvszemle 36. évfolyama jelenik meg 2024-ben.

Megjelent a 2024/1. szám!

Előfizetési díj évi 7000 Ft, csak digitálisan: évi 5000 Ft

A **BUKSZ** előfizethető átutalással a K&H Banknál vezetett számlájára. Számlaszám: 10402166-21634716-0000-0000